

„PARASZT” és FARMER

Irta HORDÓSY IVÁN

Szülőházánk, Magyarország, ugyiátszik, napról-napra erősebb szálakkal fűződik bele az angol politikai érdekszférába és amiódón ennek a barátságának politikai és gazdasági előnyeit várjuk és reméljük, nem szabad figyelmen kívül hagynunk azokat a kulturális, de főleg szociális következményeket sem, melyeket ebből a barátkozásból Magyarországnak le kell vonnia. Mert ha a magyar lélek — a népé, de inkább a felsőbb társadalmi rétegeké nyert is inspirációt a brit szigetvilág kulturájából ha alkotmányos életünk alapja, az Arany Bulla, az angol Magna Charta is ereszté gyökereit, ha vannak egyéb hatások is a magyar történelem folyamán, melyeknek eredete Albionba vezetendő vissza, Magyarországnak, a magyar társadalom lelkeinek kifejlődésére, megformálódására sokkal nagyobb hatással volt a török, szláv és az újabb időkben a francia, de mindennekfelett a német kultúra és civilizáció, mint a tőlünk földrajzilag jóval távolabbeső Nagybritanniá levője.

De amíg a francia kultúrából inkább csak irodalmunk, művészetünk vett egy-egy lélekzetet, egész gazdasági életünk, politikai és főleg társadalmi felfogásunk a közvetlen közelségben lévő hatalmas Német Birodalom hatása alatt állott. Ennek a német kultúrának voltak és vannak gyönyörű vívmányai főleg tudományos, technikai és katonai téren, de társadalmi berendezkedése jóval a nyugati kultúrnépek követelményei mögött maradt.

A háborúelőtti német nemzet tartotta legmagasabbra a feudális és militarizmus lovagi dárdaát Közép és Nyugat-Európában és mi, a kis Magyarország nem mentünk eléggé nyugatra, hanem megelégedtünk a német rendszer hűséges leköpirozásával. Évszázadok lassu folyásában így maradt meg a magyar társadalom az osztályokra való tagozódása és így maradt meg Magyarországon még ma is a „paraszt” fogalma.

Nem akarjuk mindezzel azt mondan, hogy nyugatibb országokban, például Angliában nem tagozódik rétegekre a társadalom, másrésztől azt sem akarjuk mondani, hogy a magyarországi „paraszt” fogalma nem zár körül nagy értékeket is, de igenis állítjuk, jobban mondva csak lezögezzük azt az általános ismert tényt, hogy az angliai társadalom osztályokra való szakadása — minden tekintély megtartása mellett is — sokkal demokratikusabb, mint bárhol másutt a világon — kivéve az egyetlen Amerikát, amelynek társadalmi rendszere szintén angol tég-lákon épült fel, és leszögezzük nyugodtan azt is, hogy a „paraszt” fogalma olyan értelemben, mint ahogy azt Magyarországon ismerjük, az angol, amerikai vagy kanadai társadalomból teljesen hiányzik. Mert a kanadai farmer és a magyarországi „paraszt” között óriási különbség van. Ezt mi tudjuk legjobban, akik láttuk az otthoni és látjuk az itteni viszonyokat is és azok tudják ezt legjobban, akik még néhány hónappal ezelőtt paraszti sorban élve érezték ennek a szónak minden megalázó, lenéző, lekicsinylő jelentését és Kanadába érve, mint mezőgazdasági munkások, látták a kanadai farmer nyugodt, biztos és természetes emberi önértékét és tekintélyének nagy súlyát ennek az országnak társadalmában.

A „paraszt” fogalma szegénységet, vagy ha azt mindig nem is, de általában kulturális visszamaradottságot, igénytelenséget és nagyon sokszor feleslegesen végzett fizikai munkát jelent — a „farmer” — a legtöbb esetben tisztességes jómódot, a gazdasági és technikai előrehaladás tudatos munkáját, önértékes és mindenki által megbecsült tényezőt jelent, akinek súlyát mindenkor komoly számításba veszi a politikus és mindenki más, akít az ország előrefejlődése érdekel.

Ez volt az oka annak, hogy a háborúutáni Magyarország „paraszt” vezére, Nagyatádi Szabó István, még az elnevezés ellen is tiltakozott és Magyarország földművelő népe részére a kis gazda elnevezést követelte. Ha ez az elnevezés polgárjogot is nyert a parlamentben, a közéletben továbbra is megmaradt az év századok magyar társadalmi berendezkedésének egyáltalán nem irigylésre és dicsekvésre méltó terméke, a „paraszt” fogalma.

A magyar „paraszt” — a magyar faj kiválóságainál és őserényénél fogva óriási értékeket adott a történelem folyamán a magyar társadalomnak gazdasági, irodalmi, művészeti, politikai és főleg katonai téren. De azért az eke mellett, vagy a huszári hátán vagy a bakabornyú alatt — csak megmaradt a „paraszt”-nak, akít a társadalom sokszor szeretettel emelt a szívére, de azért mindenkor mint alsóbbrendű és rangú lényt kezelt.

Mindezekről nem azért beszélgetünk itt, hogy ellentéteket szítsunk a magyar társadalom rétegeiben — hiszen egységes gondolkodásra, egy akaratra soha nagyobb szükségünk nem volt, de az a biztos meggyőződésünk, hogy ezt az egységet valóban akkor fogjuk elérni, amikor a „paraszt” fogalmát a magyar társadalom lelkében teljesen megszüntetjük s az eddigi értelemben teljesen száműzzük. Magyarország lakosságának óriási többsége földművelő ember — tehát ma még „paraszt”. Amíg ez a nagytöbbség viszonylagos kulturátlanságban és visszamaradottságban él, nem beszélhetünk jogosan magyar kultúráról és evolúcióról, mert a kultúrát magyarság a kulturálatlan tömegekkel szemben elenyésző kisebbségben van és bár a magyar kultúra felső tízezerje szerez is megbecsülést a magyar névnek szellemi és fizikai téren, igazi nemzeti ujászületésről mindaddig nem beszélhetünk, míg a nagy magyar tömegek részére sokkal több iskolát nem nyitunk, ha őket gazdasági, kulturális és politikai tekintetben nem emeljük — minden feltétel nélkül — a nemzet szívére.

Er — természetesen — nem történhetik meg máról-holnapra. Évszázadok nagy és bűnös mulasztásait kell lassan helyrehozunk, főleg kulturális téren, hogy politikailag és gazdaságilag is elég éretté neveljük a föld népet a magyar nemzet nagy problémáinak megoldására.

Ilyen messziről bajos megállapítani, mennyire bensőséges és gyakori az az érintkezés, amely jelenleg az angol és a magyar társadalom között fennáll. De — őszintén reméljük, hogy azok, akik „Magyarország Lordjának” — ahogy Rákosi Jenő Rothemere lordot elnevezte — birodalmában megfordultak és a jövőben is meg fognak fordulni, onnan a sok és nagyremények re jósított jó hír mellett lassankint mind többet és többet hoznak vissza magukkal Magyarországra abból az életől és egész-séges eliziről, amelyet angol demokráciának neveznek.

A FÜGGETLEN HORVÁT-ORSZÁG

IRTA: BAJZA JÓZSEF egyetemi tanár, Budapest.

A horvátországi események immár kétségtelenül oly irányban fejlődnek, mely logikusan a Belgrádtól való elszakadáshoz vezet. Tíz év óta ugyan meg kellett tanulnom, hogy az élet gyakran rácsófol a legfényesebb logikára is, de jelenleg minden jelenség arra vall, hogy a horvát kérdés új rendezése a közeljövőben megtörténik. Ötmillió szerb nem tarthat tartósan rab-ságban négy millió horvátot, ha ezt a négy milliót egy elszánt akarat hatja át.

Horvátország elszakadásával tehát, legalább is mint eshetőséggel, számolnunk kell. Erre az eshetőségre, mely Magyarországra nézve sorsdöntő fontossággal bírhat, fel kell készülnünk. Két évtized tudományos és publicisztikai munkájából, mely munka szinte egészen a horvát kérdésnek volt szentelve, veszem a jogcímét arra, hogy a felkészülésre nézve bizonyos utmutatásokat adjak. Bármily nehezre essék is, kinek élete tartalmazza a horvát kérdés adja, most rideg magyar realpolitikáira álláspontra helyezkedem.

Horvátország 1918 október 29-iki elszakadását a hivatalos Magyarország még a trianoni béke előtt elismerte. Semmiféle magyar illetékes faktor nem tiltakozott az elszakadás ellen és a magyar béke delegáció munkálataiból Horvátországot eleve teljesen kihagyta. Magyarország megnyugodott abban, hogy Horvátország tőle függetlenül kívánja intézni sorsát. A hivatalos Magyarországnak ehhez az állásponthoz fenntartás s utógondolat nélkül csatlakoznia kell minden magyarnak. Lehetséges-e dalmas egy nvoicszázéves köte-

lök felbomlása, de hogy ez be-következett, azért a magyar po-litika és társadalom legalább is annyira felelős, mint a horvát. A hibás lépések hosszú sorozatának szomorú következményeit viselnünk kell. Különben is Magyarország a népek önrendelkezési jogát elismerte még szorosan magyar területekre is annál inkább áll ez a külön nemzeti életet élt s autonómiával bírt Horvátországra nézve. Vegyük tudomásul Horvátországban, hogy elszakadás esetére Magyar-ország részéről semmi veszedelem nem fenyegeti a horvát nemzetet, senki semmiféle igényt semminő horvát területre nem tart.

Magyarországra nézve egy ön-álló Horvátország megalakulása óriási előnyököt jelent. Állítom azt, hogy nekünk kedvezőbb politikai alakulat egy külön Szerbia és egy külön Horvátország még az esetben is, ha Jugoszlávia barátságos érzel-mekkel viseltetik irántunk, a független Horvátország ellen-ben ellenségünk volna. A tizmil-lió Jugoszlávia ősi magyar területeket tart megszállva, melyeket, ő lévén az erősebb, so-hasem fog visszaadni. Horvát-ország elszakadása után Szerbia nem lesz erősebb többé nálunk. Egy generáción belül nem kép-zelhető el egy szerb—horvát kö-zös front kialakulása ellenül, még ha mindkét nemzet ellen-ségünk volna is, hiszen akko-ra ellentétek lesznek a két nem-zet között. Hogy egyebekről ne beszéljünk, azért is, mert kielé-gítő néprajzi határ nem vonha-tó közöttük.

Ámde a felszabadult Horvát-ország tényleges helyzete foly-tán barátja lesz a magyar nem-

zetnek. Ethnografiai határa Ma-gyarország felé összeesik a föld-rajzival, ennél fogva oly ideális, legnagyobb garanciája Magyar-ország barátsága. Ime, így igi-tik. A horvátág szomszédai ki-vülünk a szerbek lesznek, akik természetesen ellenségei a hor-vátoknak, azután a szlovének, egy másfélmilliónyi kis nemzet, mely lényegesen sem nem erő-sítheti, sem nem gyöngítheti a horvátág helyzetét, végül a negyvenmillió olasz és a nyolc-vanmillió német nemzet. Ezek a nagy nemzetek a horvátág-hoz képes olyan kolosszusok, hogy tekintetbevéve azt az erős gazdasági és kulturális nyomást melyet horvát területekre gy-a tudomásul Horvátországban, hogy elszakadás esetére Magyar-ország részéről semmi veszedelem nem fenyegeti a horvát nemzetet, senki semmiféle igényt semminő horvát területre nem tart.

A politikai határ Magyar-or-szág és Horvátország között igen hosszú és stratégiai szem-pontból egyik félre nézve sem előnyös. Közös érdek tehát, hogy ez a határ barátságos legyen. Óriási előnyt jelent mindkét nem-zetre, ha tudja, hogy a Dráva vonalát nem kell védenie, mert a tulsó parton biztos jó barát lakik. Magyarország számára a független Horvátország megalakulása biztosítaná a kisántant fojtogató gyűrűjének széttré-sítését, ami a revíziós eszme ha-talmas erőforrása lesz. Biztos-taná a tengerhez vezető út sz-badságát is. Hiába Olaszország, minden jóindulata, amíg közöt-tünk Jugoszlávia terpeszkedik, a tengeri út mindig bizonytalan lesz. Horvátországnak igen nagy gazdasági érdeke, hogy a magyar tranzitot biztosítsa ma-gának. Részéről tehát a legna-gyobb előzékenységre számítha-tunk.

A független Horvátország meg-alakulásának ténye magábanvé-ve is megerősítendő Magyar-or-

szág helyzetét, viszont Horvát-ország bo'dogulásának egyik legnagyobb garanciája Magyar-ország barátsága. Ime, így igi-tik. A horvátág szomszédai ki-vülünk a szerbek lesznek, akik természetesen ellenségei a hor-vátoknak, azután a szlovének, egy másfélmilliónyi kis nemzet, mely lényegesen sem nem erő-sítheti, sem nem gyöngítheti a horvátág helyzetét, végül a negyvenmillió olasz és a nyolc-vanmillió német nemzet. Ezek a nagy nemzetek a horvátág-hoz képes olyan kolosszusok, hogy tekintetbevéve azt az erős gazdasági és kulturális nyomást melyet horvát területekre gy-a tudomásul Horvátországban, hogy elszakadás esetére Magyar-ország részéről semmi veszedelem nem fenyegeti a horvát nemzetet, senki semmiféle igényt semminő horvát területre nem tart.

A PROBA

— Azt mondod, nem rugtál be?
— Azt én, anyjuk?
— Hízen állani sem tudsz a lábodon?
— Már, hogy én, anyjukom?
— Majd próbára teszek. Ide húzok egy kretavonalt a szoba közepén menj rajta egyenesen végig.
A férj megáll, az asszony meghuzza a vonalat, amikor egyszerre csak megszólal az úra:
— Csak előbb azt mondd meg fiam, melyik vonalon menjek végig a kettő között, amit látok?

BALLADA EGY RÉGI ŐSZRŐL

IRTA: FINTA ZOLTAN

(Erdély.)

I.

Aranyban állt a kert. A fák lombján és a bokrokon végigcsurgott az ősztől olvasztott aranya, a bányadt napfény. A kertben asszonyok szedték az almát. A garmadába töltögetett gyümölcsökről fűszerszámos, nádmézes jószág vegyült az őszi fénybe, megadva az utolsó viz-gasztalást az ágtól és az élettől búcsuzkodó faleveleknek.

Kikönyököltem az ablakra, s néztem az őszt. Hat éves voltam s néztem az őszt: az arany almái, szőlő szőlővel, csengő barakkal kínálkozó bácsikát. Néztem az őszt és nem tudtam, honnan is tudtam volna, hogy almászedés után nemsokára el-hunyit kedvesemnek lelküdvéért gyertyát kell gyújtani a temetőben.

A szobában csak magam voltam. Mögöttem nem zördült a kilincs, nem nyikorodt és nem koppant az ajtó: senki be nem jöhetett, el nem rejtőzhetett a háttam mögött. A kertben sok-szor láttam zöldhátú, hideg kígyókat. Némán sütkéreztek a lángoló verőfényben, de lépéseinél felriadtak. Ilyenkor kibontakoztak furcsa gyűrűkből és smaragdos fejüket magasra tartva, elsurrantak tágranyit szemek elől. Néztem a kedves péld mosolya őszt és a rémítet hidegen, némán és titokzatosan végigfutott a testemen. Mint a kert kígyói a lángsármu virágok között.

Valaki, soha nem hallott hangon felsírt a néma szobában,

ahol egyedül voltam. Valaki el-rejtőzött a homályos falak kö-zött s végetemérő zsongással le nem írható kétségbeeséssel búcsuzkodott az élettől. És én csak néztem az őszt. A fák megreszkettek a kertben és hullajtani kezdték sárga lombju-kat. Mások kacagva tapsoltam az őszt keringőző aranypillangó-nak. De most dideregtem, hiszen valaki sírt, jajgatott, zokogott végtelen litániával a háttam mö-gött, a fejem fölött, alattam, mindenütt. Rettentő pillanat volt.

Üveges szemekkel néztem az őszt. A falevelek mindig köze-lebb táncoltak a gypehez. Én is zuhantam, jóleső elmúlásba, mint a falevelek.

II.

Az almászedő asszonyok fü-lőnfogták az almával telt kaso-kat s megindultak a ház felé. Pincét, kamarát, minden üres ze-guzgát a háznak megtöltötték piros és arany golyókkal: frí-sen szedték szagos almával. Meg-rakták a sifonérok, almárjumok szekrények tetéjét is.

És én csak feküdtem, ómos tagokkal. Süket és vak voltam. De a fülemben még vibrált az a hang. De üveges szemekkel még mindig néztem az őszt, amely sápadt volt, mint a mo-csár felett gomolygó köd. Így botlottak belém az asszonyok, akik az almás kosarakat cipel-ték egyik szegletből a másikba.

— Tekintetes asszony! — sí-koltotta a hangjuk — baj van az uricskával.

Anyám ölbekapott és össze-ceskölt.

— Mi bajod, kicsi fiam?
Nehéz voltam, mint az ólom. Szemem üveggyölvővé merevé-dett. Nyelvem béna volt. Csak

a szívem kalimpált, mint a fél-vert harang. Megtapogattak, vé-gigmogattak.

— Ennek már vége. — pityer-gett Anna asszony, aki az urá-ral sokszor megjárta az erdőt és tavasszal mindig hozott szá-mócát, őszt idején mogyorót.

Az asszonyok, kezükben az al-más kasokkal már csendesen sí-ráncoltak. Megráztak, mint azo-kat, akiket koporsóba tettek. Anyám felemelte sápadt arcát.

— Ver még a szíve, — mon-dotta csendesen. — Fussanak el a doktor urhoz.

Anna asszony beleszólt a csendbe:

— Jaj, lelkem, tekintetes assz-sony, nem tud itt a doktor se-gíteni. Hallá-e no, hogy járék vele? Csépléskor bíza leszakadt az emberem hátpecsenyéje. El-híttam a doktort. Rendelt is vagy ötfele szagos pálinkát, min-denkiből öt krajcár árát, elvet-te a pengő forintot, ami a vizit-éért járt neki. His én hiába uru-soltam az emberemet azokkal a bűdös pirtusokkal, cseppet sem lett jobban. Hét nap múlva is allig élt a derekába állott görcs-től. Akkor aztán elmentem a nagyasszonyhoz. Hát lelkem, a kár hiszi, akár nem, úgy hely-reigazította azt a ficmedést, hogy két nap múlva már erdőni-ment az ember. Igaz-e asszo-nyok? Ne küldjön, lelkem, dok-torhoz.

Az asszonyok némán bóogot-tak. Mire anyám megszólalt. An-na asszony már becsapta maga-után a kiskaput is.

III.

Csendesen magamhoz tértem, felébredtem.

A szelíd, borongós őszi nap vérvörösen bujt a hegyek mög-

s egy utolsó sugárral még bele-szurtt a szemembe.

A szobában nagy csönd volt. Az asszonyok halkán suttogtak Várták a nagyasszonyt. Végre megérkezett. Régműdi selymek bőráncu szoknyák zizegtek a né-maságban. Valahogy így zúg-tak, csak kicsit halkabban a sár-ga falevelek, amikor az esti hű-vös szél beléjük kapott.

A nagyasszony hozzám tipeg-tt és homlokomra tette hűvös száraz kezét.

— Mi bajod, uricska?

Minden tagom didergett. A nyelvem béna volt. A szemem égett, mint az eleven parázs. Ak-kor láttam először a nagyasz-sonyot, akít anyám Borbála né-nek szólított.

Először láttam élő valóság-ban Borbála nagyasszonyt. A falu szája sok mindent mesélt róla. Elejtett, ellesett szavakból tudtam meg, hogy Borbála nagy-asszonyt tudós asszonynak ne-vezték, de titulálták boszorkány-nak is. Mit is mondtak róla? Éjjelfelkor sétál a mezón s addig lesi a szurokszíni éjszakát, a-míg a határban fel nem villan a lédérfény. Mert ahol az a kicsi fények táncot járnak, oda temették el a föld színéről elköl-tözött tündérek kincsét. Hát meg mit is hallottam a nagyasz-sonyról, akít boszorkánynak caúfoltak? Óreg, száraz füvetek szagos burjánokat őris a kam-rájában. Azokból foz alfató italt nyugós gyermekeknek, bájtalt, étetőt epekedő fiataloknak, her-bateát nyöszörgős véneknek. Ha akarná, aranyat is olvaszthatna a hervadt kőréből. De aranyat megsem csinál, hiszen ott rejtő-zik a zombékos határban a tűn-dérek mesekincse, csak ki kell ásni a földől kakasszögig. Csak ugyan, a nagyasszony boszor-